

Uredništvo - upravna: Ljubljana, Kopitarjeva 6, Telefon 4001-4004
Mesečna naročnina 18 lit, za inozemstvo 31.50 lit.
Ček, rač. i. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.349 za inserate
Izključna pooblaščenka za domače in inozemske oglase: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano

SCLOVENECE

SEPTEMBER-1943

7

TOREK

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di propaganda italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano

I combattimenti in Calabria continuano

L'aviazione attacca i rifornimenti avversari

Un sommergibile nemico colato a picco

Comando Supremo — Bollettino di guerra Nr. 1199:
In Calabria le truppe italo-tedesche, strenuamente contese al nemico sovrachiante in uomini e mezzi il terreno del litorale, si attestano su nuove posizioni.
L'aviazione continua i suoi attacchi contro i rifornimenti avversari, impegnando in duri combattimenti le formazioni aeree anglo-americane che appoggiano le loro azioni terrestri.
In Adriatico una nostra corvetta, al comando del tenente di vascello Riccardo Gladi da Trieste, ha colato a picco un sommergibile nemico.
Azioni di bombardamento hanno avuto luogo sulle zone di Aversa, Capua, Formia, Villa Literno e Viterbo; intercettati ad altissima quota dai cacciatori italiani, due quadrimotori e un bimotore precipitarono al suolo: un quarto velivolo, colpito dalle batterie di Brindisi, cadeva nei pressi di Copertino (Lecce).
General Ambrosio.

V Kalabriji se boji nadaljujejo

Letalstvo napada sovražne dovoze - Sovražna podmornica potopljena

Vrhovno poveljstvo, vojno poročilo št. 1199:
V Kalabriji so italijansko-nemške čete krepko branile obalno ozemlje pred sovražnikom, nadmočnim v ljudeh in sredstvih in se utrduje na novih postojankah.
Letalstvo nadaljuje s svojimi napadi na nasprotno dovoze in zapleta v trde boje angleško-ameriške letalske skupine, ki podpirajo njihove kopenske boje.
V Adriatiku je neka naša korveta pod poveljstvom poročnika boje ladje Riccardo Gradija iz Trieste potopila eno sovražno podmornico.

Nezmanjšani boji na vzhodu

Sovjeti napadajo v donješki kotlini, pri Harkovu in Vjazmi

Nad Mannheimom in Ludwigshafenom je bilo sestreljenih 37 bombnikov

Hitlerjev glavni stan, 6. sept. Nemško vrhovno poveljstvo objavlja:
Močni sovjetski napadi v donješki kotlini, na področju pri Harkovu in jugozapadno od Vjazme so trajali tudi večer ves dan z nezmanjšano silo dalje. Letalstvo je učinkovito in brez pretrganja podpiralo kopno vojsko v hudih obrambnih borbah. V času od 2. do 5. septembra je sovražnik izgubil 166 letal.
Na kalabrijskem polotoku izkrcane angleške čete napredujejo proti

Občutne angleške izgube v Kalabriji

Bern, 6. sept. Angleški tisk v nasprotju s pričakovanjem zelo malo poroča o bojih v Italiji. Nekateri listi samo poročajo o izkrcanju in nekateri o njih pišejo kakor da bi šlo čisto za navadni dogodek. Komentarji so tudi precej zmerni. »Times« piše, da je strateški namen vdora priprost in očitven: gre za prvi neposredni stik zahodnih zaveznikov sil z evropsko trdnjavo. Churchill da je v svojem quebeckem govoru jasno dejal, da »ta stik ni edini.« »Daily Herald« se bavi z vojaškim in političnim vprašanjem. Vprašuje se, če ne bi bila morda drugačnja politika do Italije zaveznikom prihranila sedanjih bojov. »Daily Mail« napoveduje »precej dolgo vojno.«
»Evening Standard« izjavlja, da bo boj v Kalabriji zelo odvisen od italijanskega odprnega duha. Zasedba države s sovražnikom prebivalstvom je težka in trda ker se lahko vsaka vas, vsak častni vozel spremeni v trdnjavo. »Daily Express« in »News Chronicle« naglašata, da je letalska moč ključ za vojaške nastope, ki so zelo odvisni od naglice, s katero si bodo zavezniki zgradili letališča v Italiji.
»United Press« poroča, da zavezniki svojim dopisnikom še ni bilo do-

Za kaj se bori Madžarska

Budimpešta, 6. sept. Vsi madžarski listi so objavili članek madžarskega zunanjega ministra Giczyja o položaju Madžarske. Minister pravi med drugim, da gre Madžarska skozi eno najtežjih dob v svoji zgodovini. Vojna je stopila v odločilno razdobje. Usoda Madžarske je v veliki meri odvisna od narodne skupnosti in trdnosti notranje fronte. Treba se je boriti, — piše minister — za obrambo pravih in človeških vrednot, za obrambo naše svobode in neodvisnosti. Madžarski meč je v službi križi in reda. Na koncu naglašajo težnjo: ona je stopila v vojno izključno za obrambo državnih meja, ki so jih ogrožala sovražna poželjenja. Na koncu minister poziva Madžarske, naj strne svoje vrste za obrambo tisoletne države, ustanovljene od Sv. Stefana, da bo lahko nadalje živela v znamenju križa in da bo lahko izpolnjevala svoje poslanstvo, to je obrambo krščanske civilizacije. (»Il Piccolo«).

Smrt slavnega antropologa

Buenos Aires, 6. sept. as: V Washingtonu je umrl slavn antropolog dr. Alfr. Erdik. Star je bil 74 let. Rojen je bil v Kumpolchu (Čehosk) ter je napisal mnogo znanstvenih del.

Zadnja pot kralja Borisa

Velike množice bolgarskega ljudstva so pospremile mrtvega kralja — V spremstvu so bili tudi zastopniki in odličniki vseh evropskih držav

Sofija, 6. septembra. as. Italijansko kraljevo zastopstvo pod vodstvom Nj. kr. Vis. bergamskega vojvode je prislo v soboto v Sofijo. Sprejeli so ga na postaji dvorni minister, šef protokola in velika skupina bolgarskih generalov in častnikov. Italijanski poslanik Mameli je v spremstvu svojih vojaških odposlancev pričakal odposlanstvo na meji, kamor je prišel k sprejemu tudi oddelek oboroženih sil. Na sofijski postaji je visokega gosta sprejela častna četa z godbo. Bergamski vojvoda je obšel častno četo, medtem pa je godba igrala kraljevo himno. Takoj nato so mu bili predstavljeni odličniki, ki so ga prišli na postajo čakati. Italijanski poslanik pa mu je predstavil tudi vse člane italijanskega poslanstva. Bergamski vojvoda je nato v spremstvu dvornega ministra odšel v kraljevo palačo.

Sofija, 6. septembra. as. Sedem dni in sedem noči so po vseh bolgarskih cerkvah in samostanih molili za mrtvega vladarja in ves narod se je v ganljivi pobožnosti udeleževal svetih obredov. Na dan pogreba pa je bolgarsko ljudstvo privrelo iz vseh krajev v prestolnico ter napolnilo vse ulice in trge, da bi lahko videlo žalni sprevod. V množici si lahko videl mnogo pisanih narodnih noš, stare kroje bivših bojevnikov ter nove kroje mladinske organizacije »Branik«, z oken pa so visle žalne zastave in po cestah so gorele s črnim blagom zastirane svetilke.

Ob 8.30 se v baziliko prihajali oblastniki, posebna odposlanstva in načelniki diplomatskih zastopstev v spremstvu vojaških, pomorskih in letalskih odposlancev. Nato so prišli ministri. Najprej predsednik Filov, predsednik in podpredsednik Sobranja, sofijski župan, generali in člani civilne ter vojaške kraljeve hiše. Hkrati so vstopili v stolnico bivši predsedniki Sobranja ter bivši ministrski predsedniki.

Izredni poslaniki, tuja zastopstva ter diplomatski zbor so se razvrstili na levi od krste. Nj. kr. Vis. bergamski vojvoda se je postavil na sredino, na njegovi desnici pa so stali general Ranaescu, načelnik romunskega odposlanstva, dr. Gejza Fritz, načelnik slovaškega odposlanstva, dr. De Reutersward, načelnik švedskega odposlanstva, in Hasan Saka, načelnik turškega odposlanstva. Na njegovi levi pa so stali general Alojzij Csatay, načelnik madžarskega odposlanstva, markiz de Kergallier, načelnik francoskega odposlanstva, Vilko Begič, načelnik hrvatskega odposlanstva, in veliki admiral Räder, načelnik nemškega odposlanstva. Na desni od krste so se postavili članj kraljeve hiše. Diplomatski zbor, med njimi tudi italijanski poslanik Mameli, so se razvrstili levo od krste, zraven njega pa je stopil predsednik Filov z vsemi ministri.

Ob 9.15 je kraljica Ivana zapustila kraljevo palačo in se odpravila v baziliko. Spremljali so jo knez Ciril, knezinja Evdozija, knezinja Nadeida in sestra, knezinja Mafalda d'Assia. Brž ko se je postavila s spremstvom desno od krste, se je začel žalni obred, ki se je končal šele ob 10.15. Metropolit, kot predsednik sv. sinoda, je imel pogrebni nagovor. Potem so vojni in notranji ministri, podpredsednik Sobranja ter predsednik visokega sodišča, štirje poslanci ter dva generala dvignili krsto ter jo nesli na lafeto.

Ko so krsto prinesli na trg pred baziliko, je vojaška divizija mrtvega vladarja izkazala časti, vojaške godbe pa so počasi igralo bolgarsko narodno himno.

Potem se je nenadoma prikazala kraljica Ivana, vsa odeta v črno, ki jo je spremljal knez Ciril. Pomikala se je počasi in nekoliko priklonjena ter z bledim obrazom nenehno gledala na krsto. Vsa množica se je priklonila. Nato so se zaslišali žalostni zvoki Beethovneve pogrebne koračnice. Bolesni občutki gledalcev so nepopisljivi. Za vladarico so počasi stopili Nj. kr. Vis. Evdozija, vojvoda in vojvodinja Würtemberska ter knezinja Mafalda d'Assia, za temi pa člani ministrskega sveta, diplomatskega zbora, poslanci in člani kraljeve hiše ter drugi oblastniki.

Na trgu Aleksandra I. se je sprevod ustavil pred spomenikom carja osvoboditelja, duhovščina pa je opravila kratko molitev, nakar se je sprevod pomikal dalje. Pred katedralo sv. Nedelje je duhovščina opravila druge molitve. Na križišču velike ulice kraljice Marije Luize in Krista Botova se je lafeta ustavila. Tedaj so korakale mimo trupa čete sofijske posadke. Štirje generali so prevzeli častno stražo ob krsti. Med častnimi četami je korakal mimo tudi oddelek sardinskih grenadirjev ter zastopniki nemške vojske. Vsi vojaki so imeli na rokavu črn trak. Po paradi je skupina bolgarskih generalov dvignila krsto ter jo nesla v postajo in jo položila v poseben železniški voz, duhovniki pa so začeli moliti in godbe so zaigrale narodno bolgarsko himno. Množica je pred postajo pokleknila ter začela moliti.

Kraljica Ivana, knez Ciril in drugi člani kraljevske rodbine, predsednik ministrskega sveta in drugi visoki odličniki so stopili na vlak, ki je kraljevo truplo odpeljal v samostan Rilo. Ko so duhovniki opravili zadnje molitve, so se oglasili bahni in med zvoki narodne himne ter glasovi mestnih siren se je vlak počasi začel pomikati dalje. Mnogi so se začeli jokati in prišlo je do ganljivih prizorov.

Vladarjevo truplo bodo položili na desni od oltarja sv. Ivana Rilskega. Počival bo ob oltarju, kjer je tolikokrat molil za rešitev bolgarskega naroda, ki ga je toliko ljubil in zaradi katerega je umrl po tolikih letih truda, naporov, bojani in spremenljivih dogodkov.

Sofija, 6. sept. as. Čim je pogrebni vlak odpeljal iz Sofije, je začel padati dež. Poleg kraljice in kraljevske družine je bil v vlaku tudi vojvoda Bergamski. Na vseh postajah, kjer se je vlak ustavil, se je zbralo veliko ljudstva in izkazalo pokojnemu vladarju zadnjo čast. Ko je vlak vozil mimo, je ljudstvo poklekalo in molilo. Okrog 18.30 je vlak prisel v Koskarino, kjer so truplo naložili na avtomobil. Avtomobil je odpeljal proti samostanu Rila, za njim pa je vozilo več avtomobilov s kraljico, princem Cirilom, voj-

Tri leta Antonescuve vlade

Bukarešta, 6. sept. as. Danes so potekla tri leta vlade maršala Antonescu. Prestolnica je vsa v zastavah, po ulicah in v izložbah po trgovinah so velike fotografije kralja Mihaela ter maršala. — Danes jutraj je maršal Antonescu naslovil na romunsko ljudstvo ognjevit proglas, v katerem se spominja, v kako žalostnih razmerah se je nahajala Romunija l. 1940. In naglašala osvobodilno borbo romunskih čet. Delovanje vlade v teh treh letih na raznih področjih, bo zbrano in objavljeno in dejstva bodo pokazala ter govorila vsem, ki hočejo

Tajna seja finskega parlamenta

Helsinki, 6. sept. as. Po plenarni tajni seji finsk. parlamenta, na kateri je predsednik vlade obirno poročal o sošolsnem položaju, je bilo izdano uradno poročilo, v katerem je rečeno, da se je predsednik vlade Linkomies predvsem poklonil vojski, ki budno straži na vsej črti postojanke, dosežene pred dvema leti in je ohranila nezlomljivo moralo. V pregledu o gospodarskem položaju države je Linkomies pogumno orisal sedanje težave in pripomnil, da je Finska z omejitvami, težkimi žrtvami in trdim delom prebrdela velikanske ovire za državo, ki ima tako malo naravnega bogastva in delovnih sil.

O zunanji politiki, ki jo je predsednik

Tudi sovjetske rezerve so omejene

Berlin, 6. sept. as. Številke o zadnjih izgubah, ki so jih zadale nemške čete in nemško letalstvo Sovjetom — piše mednarodna poročevalska agencija — same pričajo o vedno novih nemških obrambnih uspehih v sedanji izčrpalni bitki na vzhodnem bojišču. Predvčerajšnjim so razni oddelki nemške vojske samo na srednjem odseku uničili 349 sovražnih tankov, nadaljnjih 38 tankov pa je zažgalo, oziroma onesposobilo nemško letalstvo. Sovjeti so torej izgubili skupno 387 tankov. To izgubo bo sovražnik moral z vso težo občutiti zlasti zato, ker opira svojo ofen-

Razdiralne sile ne morejo zagotoviti miru

Madrid, 6. sept. as. Tednik »Hespanol« pripominja v začetku petega leta vojne, da je treba usmeriti potek vojne tako, da ne bo prišlo do zmage barbarskih sil, ki jih v konkretnem primeru predstavlja komunizem. Razumljivo je — dodaja list — da vsaka vojskujoča se stranka misli na vojno, vsakdo pa mora misliti tudi na mir, kajti civilizacija se vendar le ni bila dokončno zbrisana s sveta. Za pripravo miru, ki naj se uresniči jutri, za civilni in pravični red ne zadoščajo razdiralne sile, ampak je treba obvladati dogodke in usmerjati dejanja v določeno smer, da se bodo lahko tudi premagani narodi rešili. Treba je izkoristiti izkušnje prejšnje svetovne vojne ter spraviti narode v varnejše skupno življenje in jim dati boljši socialni red: trpežnejši red. Razkroj evrop-

Saradžoglu se je vrnil v Ankaru

Ankara, 6. sept. as. Ministrski predsednik Saradžoglu je v petek in soboto obiskal Smirno in predmestja, nato pa se vrnil v Ankaru.

Naročajte roman »Ivanhoe«!

V velikanski bitki igra prvo vlogo nemško letalstvo, ki je s svojimi metodnimi napadi v zadnjih tednih uničilo 300 sovjetskih topov in 1500 avtomobilov. O zadnjih bojih pa javlja ista agencija: Na južnem odseku so nemške čete nadaljevale premike za skrajšanje bojišča. Sovražnik navzile uporabi velikih oklepnih sil ne le da ni mogel moliti teh premikov, marveč tudi ni mogel vdreti v razvrstitev nemških zaščitnic. Velike izgube je imel sovražnik ob srednjem Doncu. Zahodno od Harkova so se morale sovjetske oklepne sile, ki so vdrle v nemške črte, umakniti zaradi protinapadov nemških rezerv. Zahodno od Orla je nemško topništvo tako uspešno napadlo sovražne oklepne sile, da je bilo na zelo majhnem odseku v kratkem času uničenih 78 sovražnih tankov. Tudi na železnici Smolensk — Moskva so propadli sovražni napadi z velikimi izgubami za nasprotnika.

Čitanke in torbice kupujejo

Pomalemd grede šolske počitnice h koncu. Oni dijaki, ki so se tekom leta premalo učili in so jih kaznovali s ponavljanji izpitov, spet pridno sedijo pri knjigah in se pripravljajo na izkušnje, da bi zlezli v višji razred. Ravnanstva srednjih šol so že razglasila razpored izrednih in ponavljajih izpitov; v nekaterih šolah se bodo pričeli že ta teden. Ponekod imajo instruktorji že kar lepo zaposlitev; po 10 ali 15 lir zaslužijo na uro — nekateri tudi več, drugi spet manj. Zaposlitev pride pravzlasti revnim dijakom, ki se preživljajo od poučevanja.

Začetek šolskega leta pomeni za starše nove skrbi. Treba bo kupiti knjige in zvezke, vrh tega bo treba oskrbeti obutev in obleko, kakaj v šolo hodi vsakdo rad čedno napravljen. S posebnim veseljem oskrbujejo matere otroke, ki jih bodo vpisale v prvi razred ljudske šole. Malo tesno jim je pri srcu, ko se približuje čas prve ločitve. Da ne bo preveč strokovnanenkrat, jim že zdaj kupujejo torbice in pripuke prve čitanke s podobami. Otroci so jih veseli in jih spravljajo med svoje igrače. Hkrati pa so tudi ponosni, saj zdaj ne bodo več navadni hlačarji, temveč šolarji, ki imajo svoje dolžnosti.

Nevaren fižolov škodljivce

V shrambi nekega ljubljanskega gospodinjstva je ugotovljen nevaren škodljivce fižolovih zalog, in sicer majhen rjavo siv hrošček, zelo soroden in podobno splošno znanemu graharju (*Bruchus pisorum* L.). Lahko ga imenujemo fižolar (*Acanthoscelidius obsoletus* Say., ali *Bruchidius obsoletus* Say.) ker v Evropi napada menda izključno fižol. Do sedaj, kakor se zdi, ta škodljivce ni bil znan iz naših krajev. Zato bo na splošno treba revidirati vse zalogo suhega fižola in jo naprej kontrolirati, zlasti pa fižol določen za setev.

Izmed bioloških razlik v primerjavi z graharjem ste najvažnejši ti dve: 1. da fižolar napade posamezno seme lahko z večjim številom ličink, tako da ostane od celoga zrna končno le votla in preluknjena kožica; 2. da se infekcija zrna ne vrši le na njivi potom zelene rastline, temveč da se po prvi generaciji odrasli na zeleni rastlini takoj vrstijo naslednje v sami zalogi suhega fižola (v za hrošča ugodnih razmerah do 6 generacij v enem samem letu. Oddod izredna škodljivost fižolarja, kateri je v stanu uničiti celotne zaloge v razmeroma kratkem času.

Na njivah se pojavlja prva generacija odraslih hroščev konec junija. Samice ležejo naenkrat cele pakete jajčec na fižolovo stročje, ali na listje ali, v zalozah, na zrnju. Do konca julija je že godna druga generacija, hrošči pa pridejo iz zrna na prosto še le v skladišču in takoj nadaljujejo s ploditvijo, tako da imamo že v septembru novo generacijo.

Fižolovec je prišel k nam z importiranim suhim fižolom. Njegova domovina je v prekomorskih krajih. V jugovzhodno Evropo je prenesen šele v zadnjem četrtletju preklepa stoletja in se je naglo razširil ob specializaciji za sam fižol.

Borba proti temu nevarnemu škodljivcu na sami njivi je zelo težka. Najbolje je, če mu preprečimo razširjenje in sicer na ta način, da uporabimo za setev le zanesljivo zdravo seme fižola. Glavno uničevanje naj bi se vršilo v zalozah. Ne sme se dovoliti, da bi hrošči prišli na prosto. Inficirano zalogo je treba smotno dezinsekirati, n. pr. s kuhanjem, oglikovim žveplom ali z ciklonizacijo.

Iz Zoološkega zavoda kr. univerze v Ljubljani.

Marsikatera prizadevna mati se že trudi s svojim otrokom doma in ga uči abecede in štetja. Toda šolniki kaj takega ne pričajo in dobijo rajši v prvo šolo same neopismene glavice. Pravijo, da jih seznanjajo s prvo učenostjo. Toda podjetne matice bi rade vendarle pomagale svojim malčkom na noge. Tu pa tam jih nčijo izgovarjati »rs, kar dela nekaterih hude

Šport Za 50 m hitrejši od Nurmija

Zdaj v septembru že lahko gledamo nazaj na letošnje športne sezone. Posebno pomembnih dogodkov ni bilo, pa še ti so se odigravali daleč na severu. Lansko leto je skrbel za športne senzacije najurejši človek vseh časov, šved Gundar Haegg, letos pa so nekajkrat poročali o tekačem učitelju Arnu Anderssonu. Največ, kar je dosegel, je bil svetovni rekord v teku na 1500 m s časom 3 min. 45 sek. To bi bil tudi glavni dogodek letošnje športne sezone.

Prvi, ki je postavil svetovni rekord v teku na 1500 m, je bil Francoz Borel. Leta 1892 je pretekel kilometer in pol v 4 min. 24 sek. Od takrat je minulo že 51 let. V zlati knjigi svetovnih rekordov čitamo med tem dolgo vrsto imen, večinoma že pozabljenih. Nurmija so vpisali prvič l. 1924, ko je pretekel 1500 m v 3 min. 52 sek. Nezastopno dober čas se je zdel tedaj nov Nurmijev svetovni rekord. Toda Nurmij se je polagoma posvetil daljši mprogam in tako ga je najprej zamenjal Peltzer, za njim pa Ladoumègue. To je tisti Ladoumègue, o katerem zdaj beremo, da je spet amater in da si služi svoj vsakdanji kruh kot potujoči pevec, ki peva športne junake.

Tekom 50 let je poteval naslov prvaka od naroda do naroda, dokler se ni ustavil pri Švedih. Tekom dveh let je Haegg dvakrat izboljšal skrajno mejo človeške zmog-

preglavice, trebilo spate besede ter navajajo otroke na lepo vedenje in govorenje.

Najmlajši pričakujejo otvoritev šolskega leta s otroško radovednostjo, stari šolarji pa živijo kajpada še vedno v svetu poštniške svobode. Zvesto se držijo svojih tovarišij, hodijo na kopanje, zbijajo žogo in predvkljajo dan za dnev v eni sami skrbi: da jim ne bi postalo dolgčas. Odrasli jim radi privoščiijo razvedrilo; še par tednov in potem jih čakajo spet dolžnosti...

Športni drobci

Češki nogometaši so začeli preteklo nedeljo z zveznim prvenstvom. V ligi najboljših sodeluje letos 11 moštev.

Zagrebaški športnike je obiskal v preteklem tednu odlični gost, voditelj madžarskega športa vitez dr. Roman Tarozay. Učedleži se je proslave 40 letnice hlaška, ogledal obisk predstojnika hrvatskih športnikov Miska Zebića.

Perdesedmi hrvatske smučke zveze inž. Valente Kovčič se je poročil z gđ. Miletičevico, uradnico predsedništva vlade.

Na spominskih tekmovalju v Meksikmirju (Začeb) se je prav posebno postavil 14-letni Vinok, ki je preskočil 1,50 m visoko prečko.

Danski atleti so gostovali v Stockholmu, kjer so priredili mednarodni dvoboj med Švedi in Dani. Kakor je bilo pričakovati, so bili Švedi v veliki premoči in so zmagali s 130:72 točkami. Sploh je tekom zadnjih let švedska atletika tako napredovala, da ji pripada nesporno prvo mesto v Evropi. Med odličnimi rezultati, ki so jih zabeležili na mednarodnem dvoboju v Stockholmu, je tudi pet švedskih rekordov. Podrobnosti o tej prireditvi se nismo prejeli.

Švedski plavalci bodo nastopili 4. in 5. t. m. v Budimpešti na mednarodnih tekmah proti madžarski državni reprezentanci. V okvirju letošnje sezone bo to vsakogar najvažnejša plavalna prireditve, pri kateri bodo naleteli Švedi na dobro trenirano moštvo, ki ga je postavil madžarski zvezni kapitan dr. Csik.

V Metzu so priredili plavalne tekme po reki na 2000 m dolgi progi. Med moškimi je zmagal domačin Devald s časom 44 min. 59 sek. Proga za ženske je bila krajša in je znašala samo 200 m. Tu je bila najhitrejša Lutrova, ki je zmagala v 43 min. Pa naj še kdo trdi, da so ženske hitreje v plavanju!

V hitri hoji na 3000 m je postavil Šved Hardmo nov svetovni rekord s časom 12:10 min. Znamka je tako dobra, da bi jo dosegel povprečni športnik kvečjemu v teku.

Iz trgovinskega registra. Pri trvdki Ing. Dukli, družba z o. o. zaveza za gradnjo železnice in cest v Ljubljani je vpisana posamezna prokura arhitekta Silve Josipa in posamezna prokura uradnice Strus Zore.

Pri Komanditni družbi Jos. Menardi »Celona«, konzerviranje hranil je bila izbrisana oseba Jameška družabnica Menardi Josipina, ter komanditista Silve Silvestra in Menardi Guido, došim sta bila vpisana v javno družbenika Silve Silvestra in Zupančič Franjo, tako da se ta družba izpremenila v javno trgovsko družbo z firmo: Silve in Zupančič »Celona«, konzerviranje hranil, Ljubljana.

Stevilo delniških družb v Nemčiji je v teku lanskega leta bilo zmanjšano od 5118 na 5401, došim se je delniška glavnica radi popravkov glavnice zvišala od 24.908 na 29.061 milijonov mark.

Ladje na generatorski plin. Nedavno je prva nova ladja s plinskim generatorjem Navitvse opravila prvo svojo poskusno vožnjo v Oeresundu. To ladjo je izdelala znana ko-

Še zadnja sramota - skrunitev grobov

Obiskovalci Navja, zadnjega počivališča največjih in najzaslužnejših slovenskih mož, kraja, kateri je svet slehernemu postonešemu in zavednemu slovenskemu rodoljubu še posebno zato, ker na njem počiva tudi pokojni voditelj Slovencev, dr. Korošec, med služalniki gotovo najzaslužnejši, so te dni z grozo in globoko žalostjo zaznali za strašno novico, za zločin, za sramotno in ogabno dejanje, ki nas bo pred vsem kulturnim svetom prikazalo kot čisto navadne povdijance ter brezsrčne in nekulturne barbore.

V noči od torika na sredo — bilo je to v preteklem tednu — so se na ta svetli kraj prikradli izvrški človeške družbe ter se spravili na grob pokojnega dr. Korošca, na grobnico, ki je določena za večno počivališče tudi nasledniku pokojnega dr. Korošca pokojnemu dr. Kulovcu, ter jo oskrnili. Grobnico so hoteli odpreti. V ta namen so prinesli s seboj železne drogeve. Odvratni nameri se jim ni posrešilo samo zato, ker je marmornata plošča nad grobnico težka nad 1000 kg ter je niso mogli odvaliti. Premaknili so jo samo za dober centimeter od desne strani proti levi, pri tem so jo na več mestih poškodovali, ker so odkrutili več koščkov marmorja.

Pri tej odvratni in sramotni oskrumbi groba največjega Slovence so človek z grozo vprašuje: »Kaj so prav za prav hoteli s tem doseči neznani pokvarjenici? Ali so hoteli odpreti grobnico in krsto, v kateri leži pokojni dr. Korošec in ga mrtvega izropati? In kaj naj bi mu sploh odvzeli? Zlatino! Denar! Ne enega, ne drugega ne bi našli pri njem! Saj leži v njej tako ubog in preprosto kakor vsak drug zemljan. Saj je vendar splošno znano, da so pokojnega dr. Korošca po smrti oblekli v čisto navadno obleko in v čisto navaden črni duhovniški ornat. Roki sta mu tesno sklenjeni ter se v objemu oklepata velikega križa, prste mu pa ljubče prepleta rožni venec, ki ga je tako neizmerno rad prebiral veliki pokojnik! Prav nobene zlatnine, nobenega prstana, nobenega nakita, prav nič, s čemer bi se mogel obogatiti lakomen človek!

Gospodarstvo

In vendar se je zgodil ta gnusen in ogaben zločin sredi Ljubljane, sredi tiste Ljubljane, ki je ravno ona zavzemala tako veliko prostora v pokolnikovem srcu in ki mu mora biti hvala za vse čase za nešteto kulturnih, gospodarskih in socialnih ustanov, s katerimi se danes opravljeno ponasa in ki našemu narodu dajejo častno mesto v zboru ostalih kulturnih narodov! In kdo ga je mogel izvršiti, se danes upravičeno vprašuje naše mesto, vsa pošena slovenska javnost! Saj je znano, da pokojni dr. Korošec zaradi svoje dobrote, zaradi svojega prefinjenega socialnega čustvovanja in čista osebnih sovražnikov in nasprotnikov skorajda ni imel. Imel je pač politične nasprotnike, v kolikor je zastopal svojo politično tezo. Toda tudi ti so brezpopolno priznavali vse zasluge, ki si jih je priboril za naš narod ter so to tudi javno priznavali. Da bi se zločinec in oskrnilecalec njegovega groba našel v tej sredini slovenskega naroda? Izključen! Zato ni nobenega dvoma, da je izvrševalec odvratnega dejanja nad pokojnim dr. Korošcem iskati v tistem krogu, ki ima že toliko drugih zločinov na vesti in proti kateremu se je pokojni dr. Korošec vsa leta svojega javnega udejstvovanja tako neustrašno in dosledno boril ter to moderno kugo zatiral z vsemi razpoložljivimi sredstvi, ker je bil globoko prepričan o nevarnosti, ki s to strani grozi obstoju našega naroda. Gotovo je, da so se zato hoteli sedaj maščevati nad mrtvim, ko se že nad živim niso mogli znešiti!

Ta najnovejši zločin, ki ne priznava niti mrliča, ki še mrtvega dr. Korošca krati tako zaslužni mir, ker ga je v življenju tako bore malo užil, meče sramotno luč na del sedanje slovenske družbe in dokazuje, da so pričeli pri njej izginjati tudi zadnji sledovi srčne kulture in omike. Slovenci smo pa po tej ogabni oskrumbi groba svojega pokojnega voditelja zopet bogatejši za »kulturni dogodek«, ki nas bo vsakogar dostojno predstavil v kulturnem svetu!

danjska ladjedelnica in je prva večja ladja na generatorski plin. Ima 300 ton, dolga je 80,35 m, široka pa 12,95 m.

Italijanskoslovaška pogodba. Med Slovažko in Italijo je bila sklenjena trgovinska pogodba, ki traja do 31. marca 1944. Obseg trgovine je določen na 700 milijonov lir, od česar odpade na italijanski izvoz 370 milijonov lir. Slovaška bo povečala svoje kontingente za izvoz sladkorja. Cene pa ostanejo neizpremenjene. Samo za slovaški les je predvideno zvišanje za 12—15 odst. in za celulozo za 15 odst. V isti izmeri se bodo zvišale tudi cene italijanskih tekstilij.

Cene pšenice v jugovzhodnih državah. Preravnane po uradnem klirinskem tečaju znašajo cene pšenice v raznih jugovzhodnih državah za 1 stot: Slovaška 37,3, Madžarska 41,7, Bolgarija 43,8, Romunija 33,3, Turčija 66,8 in Hrvatska 73,4.

Turško bankarstvo. Turčija namerava ustanoviti v glavnico 25 milijonov turških funtov svojo nacionalno banko. Posebej bo za zunanjo trgovino ustanovljena nova banka z glavnico 15 milijonov turških funtov.

Iz dunajskega zavarovalništva. Berlinska skupina zavarovalnih družb Victoria, ki je poslovala v avstrijskih delezah okoli 50 let, je prevzela večino delne dunajske zavarovalne družbe Anker, ki je znana tudi v naših krajih. Anker je bil ustanovljen leta 1836; po poročilih z Dunaja bo Anker deloval normalno naprej.

Novosti Vseučiliške knjižnice

Schuppe H.: Physik der Leibesübungen. Stuttgart 1941. (II 69888)
Sefaleja V.: Diritto ereditario romano. Roma 1914. (II 69881)
Squinaboli S. & V. Furlani: Venezia Giulia. Torino 1928. (69901)
Stablini L.: Lezioni di costruzioni stradali e ferroviarie. Padova 1932. (II 69905)
Stefani G.: Trieste e l'Austria dopo la restaurazione. Trieste 1942. (II 69879)
Studi e ricerche sulla storia della stampa del quattrocento. Milano 1942. (II 69910)
Tonello A. R.: Compendio di geografia generale. Milano 1941. (II 69882)
Turati A. & G. Bottai: La carta del lavoro. Roma 1929. (II 69855)
Vall L.: Il linguaggio segreto di Dante e dei »Fedeli d'amore«. Roma 1928. (II 69887)
Völcher O.: Das Grundrisswerk. 1400 Grundrisse ausgeführt Bauten jeder Art. Stuttgart 1941. (II 69912)
Zanco A.: Storia del romanticismo inglese. Messina 1940. (69906)

Star, prost, trden kot skala

Švedska in njeno ljudstvo

S temi ponosnimi besedami se začne naša švedska narodna pesem. Švedi so prastaro ljudstvo. Prost je duh, prosta bareda od začetka do današnjega dne. Visoke, v nebo gledajoče gore; čeri, raztrgane, z globokimi razpokami. Divji valovi se zaganjajo proti navpičnim skalnim stenam. Obsirni gozdovi z lipami, hrasti in bukvami; temno odseva iglast gozd. Breza je najobčutljivejše drevo severnih krajev. Z gore teko vode proti jugovzhodu. Gorske brzice, kakor lmatre, slapovi, najznamenitejši na svetu Daleli in Trollhättan, so značilnosti te dežele. Na dolgo se razteza švedska zemlja od Vzhodnega do Ledenege morja, do tja, kjer pozimi živo srebro zmrzne v toplomeru. Zelo vroče pa je tam na severu kratko poletje in skoroda neznozna nadloga mušic.

Velika razlika je med posameznimi deli dežele, toda enotnost ljudskega značaja do drži skupaj. Gotland je bila najbrž domovina vzhodnih in zahodnih Gotov. Neizčrpne so najdbe zlata in zlatnine, kar je priča kulture, trgovine in tudi ropateljnosti prastarih časov. Pokrajina je polna lepih mikov. Navdušen švedski pisatelj pravi o Gotlandu: »Ta dežela je čista, da more biti rodovitna. Živi, toda življenje je kakor telesno življenje svetnikov; komaj se čuti.«

Upland je najstarejši del Švedske.

V sredini dežele je razprostrto 117 km dolgo Mälarsko jezero, ki ima 1300 otokov in čeri. Nad 200 gradov se zrcali v njegovi gladini. Iz predzgodovinske dobe je videti okoli 500 razvalin okoli jezera. Voda Mälarskega jezera se odteka v morje, pravtako pa sili tudi morska voda v jezero; to se ne da razložiti z navadnim valovanjem morja, ker plime in oseke Vzhodno morje nima.

Od Bokuslanske obale na Skageraku so odhajali nekoč Vikingi na svoja plenilna potovanja. Mesto Göteneburg pa pač ne kaže take preteklosti. Dežela Dalarna kaže divjo in romantično gorsko naravo. Oland je pešeno vresišče. Grobovi velikanov, rune, razvaline grajskih stolpov pričajo o junaki zgodovinskih dob. Daleč na morje pa se vidijo mlini na veter. V velikanski razsežnosti leži pokra-

jina Norrland. Bogata je zemlja te pokrajine. Lepi so kmečki domovi z značilno domorodno umetnostjo okrašenimi. Ta pokrajina je postala tudi industrijska dežela. Delavstvo se je povsem navzelo sodobnega delavskega duha. Ystad na južni obali, na severnem koncu Botniškega zaliva, Haparanda s svojo meteorološko postajo sta najsevernejši in najbolj južni branki švedskih mest. Med njima raztresena leže druga mesta, največ v južnem delu. Le malo pa je mest, ki bi bila posebno važna.

Omeniti bi bilo mesto Lund v pokrajini Schonen, ki je že nekako od leta 1104 nadškofijeka prestolnica severnih krajev. Tu je živel in vladal Eskil, ki je s svojim vplivom znal pomiriti švedske nemire in zlasti poravnati razdvojenosti na dvoru. Poklical je v deželo večje število redovnikov in redovnic in je zanje ustanovil številne samostane in redovne hiše. Mnogo zaslug ei je stekel tudi nadškof Absalon († 1201). Neutruden je delal in se trudil, da bi spreobrnil pogane in je imel pri tem svojem delu nemaljenjivih zaslug. Skandinavija, posebno pa otok Rügen, se njemu zahvaljuje za krščanstvo. Njegov grad Axelhus je postal temelj za mesto Kopenhagen. Na tiste čase srednjega veka spominja »krasna stolnica v Lundu. Prava romanska umetnost, kakršno so si predstavljali severnjaki! Zagatna, okorna, pisana! Močan vtis napraviti ta cerkev s svojimi štirioglatimi zvoniki, katerih zaganost nekoliko omili bogat oblog s kremenecem in pa številna okna. Krasna je v letu 1123, zgrajena kripti.

V Upsali.

Toda kaj je taka starinska lepota v primeri z Upsalo! Ob vasi Gamla (Stara Upsala) se dvigajo iz zelenih tal trije griči. To so Kungshögerna, kraljevski grobovi. V sivi davnini so le-ti vladali v grozi svetih gajev in so v mračnih dvorih starega templja prinašali bogovom molitve in krvave žrtve. Gaj pa je izginil in na ostankih templja je sezidal l. 1125 neki škof prvo krščansko cerkev za srednjo švedsko. Več ko sto let pozneje je bila sezidana v Upsali stolnica, še danes zgovorna priča, kako veliko moč in mo-

gočen vpliv je imela katoliška cerkev v tej deželi, ki je danes skoro vsa protestantska.

Sest in dvajset kamnov in plošč z rumami je bilo tedaj zazidanih v globino temeljev te stolnice. To je pomenilo popolno zmago katolištva nad poganskimi bogovi. Skoro dve stoletji sta pretekli, preden je bila dovršena upsalska stolnica. Je to ponosna, trilidska bazilika v duhu francoske gotike, močno pobutena po pariški Notre Dame. Bogat sistem opornih lokov pozivlja zunanost. Dva zvonika se dvigata sloko nad zahodnim pročeljem. V tej cerkvi so nekajkrat kronali švedske kralje. V njej počiva pod krasnim, z grbi okrašenim spomenikom Gustav Wasa, ki je oprostil Švede izpod krute in krvave strahovlade danskega kralja Kristijana II. in v svojem rodu pridobil kraljevsko krono. Njegov sin je bil slavni Gustav Adolf.

Iz srednjeveške stolne šole je nastala l. 1477 v Upsali univerza, to je skoro dve sto let prej kakor ona v Lundu. K dragocenostim te univerze spada znameniti Codex argenteus, srebrni rokopis. L. 1648 je bil prinesen iz Prage, ko je bila končana tridesetletna vojna. V času te vojne je marsikatera dragocenost nastopila tako potovanje iz kraja v kraj.

Daleč od tu ob Wetternskem jezeru v pokrajini Skaraborg je samostan Wadstena. Ustanovila ga je leta 1369 sv. Brigita. V bližini Upsala je bila iz kraljevskega rodu rojena l. 1302. Po očetovi volji se je poročila s knezom domače dežele. L. 1344 je postala vdova in je od tedaj posvetila vse svoje življenje duhovnemu podvigu, kar je bila njena želja že izza otroških let. Spoznala je, da je poklicana, da ustanovi nov red. To so birgitinke. Doživela je še to veselje, da je papež Urban leta 1370 potrdil ta red. Zadnja desetletja je preživela Brigita v Rimu, kjer je tudi umrla leta 1373. V l. 1374 so prenesli njeno truplo iz Rima na Švedsko v Wadsteno, kjer je v železnih obroči okovanem sarkofagu še danes v lepo poslikani kamnici. Cerkev v Wadstenu je lepa in plemenita gotska stavba. Tudi srednjeveški grad je v kraju in se ogleduje v jezeru. Red birgitink pa je deloval v vsej Evropi, dokler ga ob času sekularizacije ni zadela, kakor sto drugih, enaka usoda: razpust. Zadnji samostan je bil v Altomünster na Bavarskem. V samostanu Alvastra (Ostergötland) je bil pokopan Birgatin mož. Tudi ta samostan je že v Razvalinah.

Finski roman mornariške matere

V zbirki »Naša knjiga« (str. 353) je izšel pomemben roman iz finskega mornariškega življenja »Katrina«, ki ga je spisala Sally Salminen, pri naš se znana pisateljica. Je to odlični roman o trpljenju ženi in materi, naravnost ep o molitvi matere, ki živi vse svoje življenje v revščini in delu ob možu mornarju in sinovih mornarjih na siromašnih Aalandskih otokih. Njen mož jo je ležjo privabil iz švedskih žitnih polj na to skalnato otočje, kjer žive bedne mornariške družine, ki jih izkoriščajo bogati kapitani in lastniki ladjev. Ves roman bi imel lahko izrazit tendenčen socialen značaj, borbena nasprotje med dvema svetovoma, ki nimata zveze, da ni v koncu pisateljica vse življenje postavila na religiozno podlago ter tendenco zakrila z veliko umetnostjo, ki daje delu naravnost epični značaj. Sicer se nam zdi psihološko malo čudno, da Katrina ne vzdržije prav nikake zveze s svojim domačim krajem, ko je vendar le prišla v čisto zlagano okolje, kakor v naši narodni pesmi »nevesta, ki se moži na tuj«, toda njena trma jo tudi za to usposablja. Tako na Aalandskem otoku vzljubi lahkomiselnega Johana z ljubeznijo prave mornariške žene ter mu rodi štiri otroke, izmed katerih hčerka kmalu umre, sinovi pa zažive različno usodo: srednji Erik se utopi na morju, najmlajši Gustav doživi tragiko v ljubezni ter se umakne v Avstralijo, najstarejši Eienar pa se s čudovito energijo priklopi »na drugi breg«: postane kapitan, zaživi bogato meščansko življenje ter si spreme-

ni tudi ime, da mu ne ostane spomin na prejšnje življenje v mornariški revščini. Vse te usode spremlja mati Katrina, ki pokoplje tudi svojega moža: toda glavno v povesti je vendar le njeno življenje, njeno garanje, njena ljubezen do moža in otrok, njeno delo za dom in razmerje do soseske. In ob postavi te močne matere, ki je s svojim delom in ljubeznijo posebej ljuba duša teh bednih otokov in v mater mornarjev, je pisateljica z močno graditeljsko silo in peresom razgrnila pred nas podobo vse vasi, mornariške ter kapitenške, ter tako ustvarila naravnost ep finske otoške vasi. Ta je precej drugačnja kakor naša, toda njena človeška in socialna resničnost je vekovita, kakor je vekovito življenje. Roman ni preprosta zgodba, temveč obsega razdobje enega čelega življenja od poroke do smrti, razdobje petdesetih let. S kakšno muko se pride iz enega brega življenja na drugi breg, in kako se človek živi v svojo usodo, zraste z njo in jo vzljubi — vse to je videti iz te knjige, ki prav nič ne zaostaja za najlepšimi nordijskimi povestmi, kar jih imamo prestavljenih. Med nje se uvršča s polno veljavo ter bodo vsi ljubitelji severnih književnosti našli v njem novo odkritje zemlje, pa tudi ljudi. Lik matere Katrine pa bo ostal še dvignjen nad vse to dogajanje ter bo bralcem ostal še dolgo v spominu kot stvaritev močne pisateljke osebnosti. Prevod prof. B. Stoparja je izredno tenkočuten ter sočen. Z njim je dal ta plodni prevajalec lep dokaz svojih prevajateljskih sposobnosti, založba pa zopet delo, ki ga bodo gotovo z zanimanjem sprejeli in brali vsi ljubitelji lepe knjige.

